

ФИЛМЪТ КАТО СРЕДСТВО ПРИ ПРЕПОДАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Моника Фаркаш Барати (Сегед)

Резюме:

Една от главните цели при преподаването на чужди езици е постигане на комуникативна компетентност в контекста на интеркултурната комуникация. Несъмнено важна роля в това отношение играят аудиовизуалните материали. Използването на игралния филм в това отношение е изключително уместно, тъй като той е автентичен продукт на културата на даденото общество и има универсална и многофункционална форма.

Ключови думи: преподаване на български език, средства за преподаване, български филми

How to Teach Bulgarian Through Films

Abstract:

Movies are excellent teaching tools. They are an excellent way to teach and reinforce higher-level listening skills for foreign language learners. It's not really enough to simply put the movie on and let the students watch it. Rather, the teacher need to structure activities around the film that encourage students to listen for key words and phrases, figure out the movie's main idea, and generally stretch their language skills in an applied setting.

Key words: teaching Bulgarian, teaching tools, Bulgarian films

Българската филология в Сегедския университет се изучава в две учебни степени: в бакалавърска степен – славистика с профил български език, и в магистърска степен – славистика със специалност българистика. Студентите и от двете степени, освен семинарни упражнения по практически български език и предмети по българско езиковедие, културоведие и литературоведие, са длъжни да слушат и няколко т. нар. свободно избираеми лекции по славистика. В рамките на тези свободно избираеми лекции всяка втора година се обявяват лекции за българското кино. Целта на тези лекции е да представят българските филми на унгарските студенти

и чрез това да разширяват езиковата им компетентност, както и знанията им по българска литература, история и култура, както и знанията им за българското ежедневие.

Една от главните цели при преподаването на чужди езици е постигане на комуникативна компетентност в контекста на интеркултурната комуникация. Несъмнено важна роля в това отношение играят аудиовизуалните материали. Използването на игралния филм в това отношение е изключително уместно, тъй като той е автентичен продукт на културата на даденото общество и има универсална и многофункционална форма. Освен това езикът на филма, отразяващ действителността чрез знаци и символи, подсилен във въздействието си чрез звук и картина, оптимализира перцепцията и повишава ефективността на учебния процес.

Филмът е динамична аудиовизуална медия, а от гледна точка на лингвистиката е един от видовете автентични текстове. Като медия в комуникацията той представлява фрагмент от културата на страната, чийто език се изучава, и поради специфичния си начин на въздействие е твърде универсален по отношение на своето приложение. Като специфичен вид автентичен текст по-лесно и по-бързо се възприема, отколкото другите видове графично-вербални текстове. Като начин на въздействие е по-атраکتивен и представлява по-силен мотивационен стимул за изучаване на езика и културата на страната, отколкото класическите учебни материали. Филмът, като аудиовизуална медия, дори при еднократно представяне, изпълнява многобройни функции, между които: демонстрира разнообразни комуникативни ситуации, информира по отношение на реалиите (в областта на културата или социума), мотивира разговор и стимулира дискусии по тематика, свързана със съдържанието на филма. И не на последно място – засилва мотивацията за изучаване на езика, историята, литературата и културата на страната.

През всички етапи от усвояването на езика обикновено се имитират комуникативни ситуации в учебна атмосфера. Учебните текстове, с оглед на граматичната и лексикалната прогресия, представят езика в неговата идеална форма, докато истинският комуникативен акт е многоизмерен. Реалната вербална интеракция има спонтанен характер, придружава се от много невербални елементи на комуникацията. При филмовия диалог се постига онази автентичност, която най-добре демонстрира езика като функция на ситуацията. Филмът предава информация за езика, създава се възможност за изясняване на лексика (фразеологизми, идиоми), т.е. осигурява възможност за семантизация на езика в естествената комуникативна ситуация. Освен това при студентите се развива и т.нар. акустична памет, която е много важна при изучаването на чуждия език. Все пак, когато говорим за езика на игралния филм, трябва да имаме предвид и спецификата му. Езикът на

игралния филм експонира всички възможни езикови форми и стилистични пластове, диалекти, жаргон, сленг и т.н. Той е преди всичко разговорен език, език на ежедневноста комуникация, изпъстрен с отклонения от книжовната норма, колоквиализми, фонетични отклонения от книжовната норма.

Перцепцията на филма в оригинална версия е сравнително трудна задача, тъй като филмовият диалог налага сравнително бързо темпо на възприемане и осмисляне. Едновременно с това рецепцията е еднократна и неповторима. И тъй като студенти след две-три години учене още не владеят езика на такова ниво да могат лесно да разберат филмовите диалози на оригинален български език, се налага, ако има възможност да се потърсят и субтитри при тези филми. Така студентите, докато слушат диалозите в оригинален български език, паралелно четат и превода му на унгарски език. Но за съжаление много малък брой филми имат субтитри на унгарски език, повече са тези, които са от смесена унгаро-българска копродукция като напр. *Светът е голям и спасение дебне от всякъде*, затова понякога се ползват и субтитри на английски език.

По тематика прожектираните филми можем да разделим на следните групи:

1. Към първата група принадлежат филми-адаптации на класически литературни произведения. Напр:

Под игото (1952) реж. Дако Даковски

Тютюн (1962) реж. Никола Корабов

Крадецът на праскови (1964) и *Осъдени души* (1975) на Вуло Радев

(В филма *Осъдени души* главна женска роля играе унгарската актриса Едит Салаи)

Иконостасът (1969) реж. Христо Христов и Тодор Динов

Козият рог (1972) – реж. Методи Андонов

Величието на хана (1984) и *Време на насилие* (1988) на Людмил Стайков

Бай Ганьо (1990) – реж. Иван Ничев

2. Към втората група се отнасят филми-адаптации на съвременни литературни произведения. Напр:

Светът е голям и спасение дебне от всякъде (2008) – реж. Стефан Командарев

(по романа на Илия Троянов - немски писател от български произход)

Дзифт (2008) – реж. Явор Градев (по романа на Владислав Тодоров)

Стъклената река (2010) – реж. Станимир Трифонов (по романа на Емил Андреев)

Мисия Лондон (2010) – реж. Димитър Митовски (по романа на Алек Попов)

3. В третата група принадлежат съвременни филми, които не са адаптации на литературните произведения. Напр:

Писмо до Америка (2001) – реж. Иглика Трифонова

Чия е тази песен? (2003) – Адела Пеева

Мила от Марс (2004) – Зорница София

Шивачки (2007) – Людмил Тодоров

Източни пиеси (2009) – Камен Калев

Екранизираната адаптация на литературното произведение може да повиши мотивацията на студентите за запознаване с литературните първоизточници в тяхната оригинална езикова или преводна версия, ако още не са го чели. Адаптация на литературното произведение може да бъде използвана и с цел обогатяване на лексиката, представяне на разнообразието на езикови форми и изразни средства, илюстриране на фразеологични употреби и идиоми, контекстуализация на различна стилистика, тоест – за разширяване на езиковата компетентност. Филмът е подходящ и за подсилване на перцепцията на литературните произведения и повишаване на мотивацията на студентите за запознаване с оригиналните, непреводни версии на произведенията. Също и за визуализация на историко-географски реалии, обичаи, традиции и норми на поведение в България.

Въпреки трудностите при разбирането, те не би трябвало да ни разколебават и да ни изпълват със скептицизъм по отношение на приложението на игралния филм при преподаването на българския език като чужд. Тъй като игралният филм съдържа твърде много информация в лексикален план, предавана интензивно, не е целесъобразно непосредственото ѝ възприемане, без предварителна подготовка. Оттук следва изводът, че само малък процент от лексиката би трябвало да бъде непозната. Филмът по-скоро трябва да спомогне за верификация и затвърждаване на вече позната лексика и структури, а най-вече за контекстуализация на фразеологични употреби и идиоми. В този контекст е препоръчително предварително запознаване с текста на диалога в литературния първоизточник и сравняване с текста на филмовия диалог.

Игралният филм-адаптация по литературно произведение предлага възможност за изключително многообразни форми на работа не само по отношение на текста на филмовия диалог. Тъй като изходната постановка за работа с този род филми е, че обикновеното копиране на литературата във филма е също толкова безсмислено, колкото и буквалният превод на текста. При това може да бъде сравнявана фабулата, изграждането на образите, развитието на сюжета, протичането на действието, цялостното въздействие на атмосферата във филма и литературния първоизточник. Тъй като много често заглавието на филма се отличава от това на литературния първоизточник, можем да предложим студентите сами да изберат заглавие, като се аргументират за избора.

Разбира се, освен всичко това, могат да се прилагат и такива традиционни форми и методи на работа с филма, които развиват общата комуни-

кативна компетентност: написване на реклама, рецензия, критична бележка, обща оценка на художествените достойнства на филма. Може да се проведе и разговор за актьорското присъствие във филма или дискусия за художественото въздействие на литературната творба и екранната интерпретация.

В заключение бих искала да отбележа, че без съмнение игралният филм-адаптация по литературно произведение, при всички свои предимства, не може да замести литературното произведение. Той само подпомага рецепцията на литературата, особено на творби по-обемни и многообхватни в сюжетен и времеви план. Набелязаните тук идеи за приложението му в обучението по български език като чужд не претендират за изчерпателност. Беше направен само опит за фрагментарен преглед на различни форми на работа, развиващи общата езикова и социокултурна компетентност на студентите, бъдещи филолози, както и обогатяващи познанията им в областта на литературата и културата на изучавания от тях български език.

Литература:

- КОВАЧЕВ, Пенчо 2006: *25 български филма. Зад кадър*. София: ИК „Захарий Стоянов“.
- ФИДАНОВА-КОЛАРОВА, Валентина 2007: *Български класици в киното*. София: МЛН.
- KAISER, Mark 2011: New Approaches to Exploiting Film in the Foreign Language Classroom. *L2 Journal* Volume 3/2. 232–249.
- KNEE, Adam 2001: Feature Films in Language Teaching. Gerd Bräuer (ed.): *Pedagogy of Language Learning in Higher Education: an Introduction*. Westport: Ablex Publishing. 143–156.